

Asia

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 25.7.2024 tiedonannon koskien Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä yleisen tietosuoja-asetuksen) arviointia ja uudelleen-tarkastelua ”Toinen kertomus yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta” (COM(2024) 357 final).

Komission tiedonannossa on kyse komission toisesta kertomuksesta yleisen tietosuoja-asetuksen arvioinnista ja uudelleen-tarkastelusta, jota edellytetään yleisen tietosuoja-asetuksessa. Komissio on ensimmäisen kerran arvioinut yleistä tietosuoja-asetusta 24.6.2020 antamassaan tiedonannossa (COM(2020) 164 final) (jäljempänä vuoden 2020 tiedonanto).

Komissio esitteli tiedonantoaan EU:n neuvoston tietosuojatyöryhmän kokouksessa 10.9.2024.

Suomen kanta

Suomen ennakollisia kantoja yleisen tietosuoja-asetuksen arviointia varten on kuvattu E-kirjeessä (E 38/2023 vp).

Suomi pitää myönteisenä komission havaintoa siitä, että yleinen tietosuoja-asetus on pääsääntöisesti onnistunut tavoitteessaan vahvistaa luonnollisten henkilöiden oikeutta henkilötietojen suojaan sekä henkilötietojen vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Suomi katsoo komission tavoin, että yleinen tietosuoja-asetus on kuuden vuoden soveltamisen jälkeen lisännyt ihmisten vaikutusmahdollisuuksia ja mahdollisuutta hallita tietojaan sekä auttanut luomaan tasapuoliset toimintaedellytykset yrityksille.

Suomi pitää tärkeänä, että yleistä tietosuoja-asetusta ja sen soveltamista arvioidaan säännöllisesti EU-tasolla. Suomi pitää myönteisenä, että komissio on osana arviointityötään kuullut eri sidosryhmiä, ottanut asianmukaisesti huomioon neuvoston näkemyksiä yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiskokemuksista sekä hyödyntänyt saatavilla olevia tutkimuksia ja selvityksiä asetuksen toimivuudesta. Suomi pitää myönteisenä myös sitä, että komissio on sisällyttänyt tiedonantoon laajasti soveltamiseen liittyviä kokemuksia ja tunnistettuja haasteita. Suomi katsoo, että komission tiedonannossa esittämät huomiot ja esiin nostettujen haasteiden osalta ehdotetut mahdolliset ratkaisukeinot ovat hyödyllisiä, jotta yleisen tietosuoja-asetuksen kaksi tavoitetta, eli henkilötietojen vahva suoja sekä henkilötietojen vapaa liikkuvuus EU:ssa, voidaan saavuttaa kokonaisuudessaan.

Suomi pitää myönteisenä komission aikomusta luoda synergiaa ja lisätä johdonmukaisuutta yleisen tietosuoja-asetuksen ja kaiken henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön välillä saatujen kokemusten perusteella sekä aikomusta ryhtyä tarvittaessa asianmukaisiin toimiin oikeusvarmuuden takaamiseksi. Suomi pitää komission tavoin tärkeänä, että tietosuojaviranomaiset tehostaisivat yhteistyötään muiden alakohtaisten sääntelyviranomaisten (erityisesti EU:n uuden digitaalialan lainsäädännön nojalla perustettujen sääntelyviranomaisten) kanssa. Komission tavoin tärkeänä pidetään myös sitä, että tietosuojaviranomaisten menettelysääntöjä koskeva asetusehdotus hyväksytään nopeasti. Suomi pitää myönteisenä myös komission ehdotuksia hyödyntää tehokkaammin yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamia yhteistyövälineitä tietosuoja-asetuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi. Myönteisesti suhtaudutaan myös komission aikomukseen pohtia sähköisen viestinnän tietosuojaa koskevan ehdotuksen mahdollisia seuraavia vaiheita.

Suomi pitää komission tavoin tärkeänä, että tämän varmistamiseksi Euroopan tietosuoja-neuvosto (jäljempänä EDPB) ja tietosuojaviranomaiset antavat riittävästi yhtenäistä ohjeistusta ja suuntaviivoja. Komission tavoin pidetään myönteisenä, että EDPB on uudessa strategiassaan sitoutunut antamaan tiivistä ja käytännönläheistä ohjeistusta. Suomi katsoo komission tavoin, että EDPB:n tulisi mahdollisimman nopeasti saattaa loppuun aloittamansa suuntaviivat lasten henkilötietojen käsittelystä, tieteellisestä tutkimuksesta, anonymisoinnista ja pseudonymisoinnista. Suomi pitää erityisen myönteisenä, että komissio on ehdottanut useita toimia, kuten räätälöityjä ohjeita ja välineitä, joilla tuetaan erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yritykset), mutta myös viranomaisia, tietosuoja-asetuksen noudattamisessa.

Komission tavoin Suomi katsoo, että tietosuojan riittävyyttä koskevat päätökset ovat kansainvälisiin tiedonsiirtoihin keskeinen väline ja pitää myönteisenä komission aikomusta edistää käynnissä olevia neuvotteluja sekä aloittaa uusia vuoropuheluja kolmansien maiden kanssa. Suomi pitää niin ikään myönteisenä, että komissio on saanut tietosuoja-asetusta edeltäneen henkilötietodirektiivin nojalla hyväksytyjen tietosuojan tason riittävyyttä koskevien päätösten uudelleentarkastelun valmiiksi. Myönteisenä pidetään myös komission kehoitusta EDPB:lle ja tietosuojaviranomaisille jatkaa työtään myös muiden kansainvälisiä tiedonsiirtoja koskevien mekanismien ja välineiden täysimääräiseksi hyödyntämiseksi. Suomi tukee myös komission tavoitetta saattaa päätökseen työnsä koskien uusia vakiosopimuslausekkeita, joilla on yhä keskeisempi tehtävä tiedonsiirtojen edistämisessä.

Pääasiallinen sisältö

Yleistä

Komissio keskittyy tietosuoja-asetusta koskevassa arvioinnissa ja uudelleentarkastelussa pääasiassa kahteen asetuksen 97 artiklan 2 kohdassa mainittuun asiaan: henkilötietojen kansainvälisiin siirtoihin sekä kansallisten tietosuojaviranomaisten väliseen yhteistyömenettelyyn ja yhdenmukaistamismekanismiin. Kuten ensimmäisessä vuoden 2020 tiedonannossa, tiedonannossa arvioidaan lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista yleisesti.

Tiedonannossa otetaan keskeisesti huomioon joulukuussa 2023 hyväksytty neuvoston kanta ja havainnot yleisestä tietosuoja-asetuksesta (ST 15507/2023), jäljempänä neuvoston näkemykset), sidosryhmiltä saatu palaute, tietosuojaviranomaisilta saatu palaute sekä EU:n perusoikeusviraston (jäljempänä FRA) raportti.

Yhteistyörakenteiden toimivuus rajat ylittävissä tapauksissa ja menettelysääntöjä koskeva ehdotus

Komissio toteaa rajat ylittävien tapausten määrän kasvaneen merkittävästi viime vuosina. Tietosuojaviranomaiset ovat osoittaneet entistä enemmän halukkuutta käyttää yleisen tietosuoja-asetuksen tarjoamia yhteistyövälineitä, mutta komissio kehottaa tietosuojaviranomaisia hyödyntämään asetuksen tarjoamia yhteistyövälineitä laajemmin. Esimerkiksi yhteisiä operaatioita ei komission mukaan edelleenkään käytetä EDPB:n antamista suunta- viivoista huolimatta (Internal EDPB Document 1/2021 on the application of Article 62 GDPR – Joint Operations (review of Article 29 WP document)).

Komissio totesi jo ensimmäisessä tietosuoja-asetuksen arvioinnissa vuonna 2020, että rajat ylittävien tapausten käsittelyä on tarpeen tehostaa ja yhdenmukaistaa kaikkialla EU:ssa. EDPB:n antamista ohjeistuksista huolimatta haasteet ovat jatkuneet, ja komissio päätyi heinäkuussa 2023 antamaan menettelysääntöjä koskevan asetusehdotuksen (COM(2023) 348 final) valvontaviranomaisten välisen yhteistyömenettelyn tehostamiseksi. Ehdotuksesta neuvotellaan parhaillaan ja kolmikantaneuvottelut ovat alkamassa (U 37/2023 vp). Komissio kehottaa tiedonannossaan Euroopan parlamenttia ja neuvostoa hyväksymään ehdotuksen nopeasti, ja aikoo myös itse tukea tätä aktiivisesti.

Yleisen tietosuoja-asetuksen suhde digi- ja datataloutta koskevaan EU-sääntelyyn

Komissio sitoutui vuoden 2020 kertomuksessa tukemaan tietosuojakehyksen yhdenmukaista soveltamista uusiin teknologioihin innovoinnin ja teknologisen kehityksen edistämiseksi. Sitten EU on antanut sääntelyä, joilla täydennetään yleistä tietosuoja-asetusta tai täsmennetään, miten sitä olisi sovellettava tietyillä aloilla ja tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Sääntelyllä on pyritty parantamaan tietojen vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Näihin kuuluvat esimerkiksi digipalveluasetus (EU) 2022/2065, digimarkkina-asetus (EU) 2022/1925, tekoälyasetus (EU) 2024/1689, datanhallinta-asetus (EU) 2022/868 ja data-asetus (EU) 2023/2854. Data-asetus sisältää myös tavoitteen käyttäjän oikeuksien vahvistamisesta. Komissio toteaa tiedonannossaan, että se aikoo pohtia sähköisen viestinnän tietosuoja-asetusta koskevan ehdotuksen (COM(2017) 10 final) mahdollisia seuraavia vaiheita ja sen suhdetta yleiseen tietosuoja-asetukseen (ks. U 19/2017 vp, UJ 17/2018 vp ja UJ 9/2020 vp).

Tiedonannossa painotetaan, että uudet digialan säädökset lisäävät tarvetta eri alojen väliseen tiiviiseen yhteistyöhön. Yhteistyö on välttämätöntä, sillä tietosuoja-asiat ovat yhä useammin vuorovaikutuksessa muun lainsäädännön kanssa. Komissio kehottaa, että EDPB ja tietosuojaviranomaiset aloittavat säännöllisen yhteistyön muiden alakohtaisten sääntelyviranomaisten, kuten EU:n digialan sääntelyviranomaisten, kanssa tietosuojaan vaikuttavissa asioissa ja osallistuvat aktiivisesti EU:n tason rakenteisiin, joiden tarkoituksena on helpottaa monialaista sääntely-yhteistyötä. Jäsenvaltioiden on komission mukaan tuettava tietosuojaviranomaisten ja muiden kansallisten sääntelyviranomaisten välistä vuoropuhelua.

Komissio pitää myönteisenä, että tietosuojaviranomaiset pyrkivät koordinoimaan toimiaan myös virallisten rakenteiden ulkopuolella. Komission mukaan tarvitaan kuitenkin myös jäsennellympiä ja tehokkaampia keinoja tehdä yhteistyötä. Komissio aikoo siten pohtia, miten monialaisen sääntely-yhteistyön tarve voitaisiin huomioida paremmin EU:n digialan sääntöjen tehokkaan, yhdenmukaisen ja johdonmukaisen soveltamisen takaamiseksi samalla kuitenkin kunnioittaen tietosuojaviranomaisten toimivaltaa henkilötietojen käsittelyä koskevissa kysymyksissä. Komissio aikoo myös lisätä synergiaa ja johdonmukaisuutta yleisen tietosuoja-asetuksen ja kaiken henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön välillä sekä tarvittaessa ryhtyä asianmukaisiin toimiin oikeusvarmuuden takaamiseksi.

Tietosuojaviranomaisten valvontatoimet, riippumattomuus ja resurssit

Komissio totesi vuoden 2020 kertomuksessa, että tietosuojaviranomaisten resursseja koskeva tilanne ei ollut vielä tyydyttävä, ja se on ottanut tämän kysymyksen johdonmukaisesti esiin jäsenvaltioiden kanssa. Komissio toteaa tilanteen tämän jälkeen parantuneen. Tilastojen perusteella tietosuojaviranomaisten resurssit ovat yleisesti ottaen kasvussa. Viranomaisten omasta mielestä niillä ei vielääkään ole riittäviä henkilöresursseja ja resursseja kerrotaan kuluvan liian paljon suurten valitusmäärien käsittelyyn. Komissio kehottaa tiedonannossaan jäsenvaltioita osoittamaan tietosuojaviranomaisille riittävästi resursseja huomioiden erityisesti tekniset resurssit ja asiantuntemus uusiin teknologioihin liittyvien kysymysten käsittelemiseksi ja uuden digialan lainsäädännön mukaisten vastuiden täyttämiseksi.

Tiedoksiannossa todetaan, että FRA:n raportin perusteella suurin osa tietosuojaviranomaisista on toiminnallisesti riippumattomia hallituksesta, parlamentista tai muista julkisista elimistä. Jäsenvaltioiden on komission mukaan varmistettava, että kansalliset tietosuojaviranomaiset toimivat tuloksellisesti ja täysin riippumattomasti. Komissio aikoo myös jatkossa seurata tämän toteutumista tiiviisti.

Komissio kehottaa tiedonannossaan jäsenvaltioita varmistamaan myös tietosuojaviranomaisille tarvittavat tutkintavälineet, jotta ne voivat tosiasiallisesti käyttää yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä valvontavaltuuksiaan. Komission mukaan tietosuojaviranomaiset ovat lisänneet merkittävästi valvontatoimia viime vuosina ja muun muassa määränneet huomattavia sakkoja. Tietosuojaviranomaiset ovat komission mukaan hyödyntäneet korjaavia toimivaltuuksiaan hyvin, mutta viranomaisten välillä on kuitenkin suuria eroja määrättyjen korjaavien toimenpiteiden määrässä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tulkinnan yhtenäisyys ja kansallinen erityissääntely

Komissio katsoo tiedonannossaan, että yleisen tietosuoja-asetuksen tulkinnan hajanaisuuteen liittyvät ongelmat johtuvat ennen muuta siitä, että tietosuojaviranomaiset tulkitsevat yleistä tietosuoja-asetusta eri tavoin. Komission mukaan eriävät tulkinnat aiheuttavat useita ongelmia, kuten lisäävät oikeudellista epävarmuutta ja yrityksille aiheutuvia kustannuksia sekä häiritsevät henkilötietojen vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Ne asettavat komission mukaan haasteita myös digitaalitalouden kehittämiselle ja tiedotusvälineiden vapaudelle ja moniarvoisuudelle. Tiedonannossa nostetaan esiin unionin tuomioistuimen keskeinen rooli yleisen tietosuoja-asetuksen yhdenmukaisessa tulkitsemisessä. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä onkin selvennetty monia yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisistä käsitteistä.

Komissio kehottaa tiedonannossaan, että EDPB ja tietosuojaviranomaiset jatkotoimenpiteinä varmistavat, että kansalliset ohjeet ja yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen kansallisella tasolla ovat yhdenmukaisia tietosuojaneuvoston suuntaviivojen ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa. Lisäksi komissio kehottaa tietosuojaviranomaisia ratkaisemaan asetusta koskevat eriävät tulkinnat.

Kuten vuonna 2020, tiedonannossa todetaan kansallisissa erityissääntelyissä edelleen ilmenevän jonkin verran hajanaisuutta. Yhtenä esimerkkinä komissio mainitsee lasten henkilötietojen käsittelyä koskevaan suostumukseen sovellettavan ikärajan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen yhteydessä. Komission tiedonannossa nostetaan esiin myös neuvoston näkemykset, joissa katsotaan, että hajanaisuus voi olla tietystä määrin hyväksyttävää. Neuvoston näkemyksissä yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttöä pidetään hyödyllisenä. Komissio toteaa tiedonannossaan, että kansallista täsmentävää sääntelyä voidaan antaa vain asetuksen salliman liikkumavaran puitteissa. Lisäksi se painottaa tarvetta kuulla tietosuojaviranomaisia hyvissä ajoin ennen kansallisen lainsäädännön antamista. FRA:n raportissa todettiin tältä osin puutteita.

Komissio seuraa jatkuvasti yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa, ja on säännöllisesti yhteydessä jäsenvaltioihin. Komissio aikoo jatkossakin tukea jäsenvaltioiden välistä näkemysten ja kansallisten käytäntöjen vaihtamista muun muassa yleistä tietosuoja-asetusta käsittelevän jäsenvaltioiden asiantuntijaryhmän kautta. Lisäksi komissio aikoo tarvittaessa hyödyntää kaikkia käytössään olevia välineitä, mukaan lukien rikkomusmenettelyjä, varmistaakseen, että jäsenvaltiot noudattavat asetusta.

Rekisteröityjen oikeudet

Tiedonannossa todetaan, että yksilöt tuntevat yhä paremmin yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset oikeutensa ja käyttävät niitä aktiivisesti. Tiedonannossa nostetaan esiin, että FRA:n raportin mukaan tietosuojan ymmärtämisessä on kuitenkin edelleen puutteita, kuten suuri tarpeettomien valitusten määrä osoittaa. Komissio toteaa, että tämä toisaalta osoittaa valitusoikeuden olevan laajasti tiedossa. Komissio nostaa esiin, että valitusten käsittelyä koskevissa kansallisissa käytännöissä on perusteettomia eroja, joihin on tarkoitus puuttua menettelysääntöjä koskevassa asetusehdotuksessa.

Komission tiedonannossa nostetaan esiin myös muun muassa se, että rekisteröityjen oikeudessa tutustua tietoihin on ilmennyt haasteita. Komissio pitää siksi myönteisenä, että tietosuojaneuvosto käynnisti helmikuussa 2024 työn rekisteröityjen tarkastusoikeutta koskien. Tiedonannossa todetaan, että EU- ja kansallisella tasolla on viime vuosina toteutettu useita toimia lasten suojelemiseksi verkossa. Lisäksi kuvataan, kuinka tietosuojaviranomaiset ja komissio ovat aktiivisesti pyrkineet edistämään lasten henkilötietojen suojaa, esimerkiksi iän todentamista kehitetään.

Sidosryhmien tukeminen

Komissio kehotti vuoden 2020 tiedonannossa tehostamaan toimia, joilla helpotetaan yleisen tietosuoja-asetuksen noudattamista pk-yrityksissä. Tietosuojaviranomaiset ja EDPB ovat viime vuosina kehittäneetkin pk-yrityksille suunnattuja välineitä tietosuoja-asetuksen vaatimusten noudattamiseksi. Komissio kuitenkin katsoo, että tietosuojaviranomaisten olisi edelleen tehostettava ja lisättävä toimia, joilla tuetaan pk-yrityksiä sääntöjen noudattamisessa, tarjoamalla muun muassa räätälöityä tukea ja käytännön välineitä.

Komissio kehottaa tiedonannossa tietosuojaviranomaisia ja EDPB:a tukemaan yleisen tietosuoja-asetuksen noudattamista koskevien tehokkaiden välineiden, kuten sertifiointien ja käytäntösääntöjen, käyttöönottoa yrityksissä. Keskeisille sidosryhmille tulisi selittää, miten näitä välineitä voidaan käyttää. Lisäksi hyväksymisprosessin avoimuutta tulisi lisätä olemalla yhteydessä sidosryhmiin, ja olisi määritettävä selkeät hyväksymistä koskevat aikataulut. Ylipäänsä komissio kehottaa, että tietosuojaviranomaiset ja EDPB käyvät vuoropuhelua toimijoiden kanssa sekä ottavat käyttöön tehokkaampia ja kohdennetumpia järjestelyjä päätösten, lausuntojen ja suuntaviivojen antamisessa.

Vastaavasti kuin neuvoston näkemyksissä, komissio korostaa tiedonannossaan, että tietosuojaviranomaisten ja EDPB:n tulisi antaa tiiviitä, käytännöllisiä ja asiaankuuluvaa yleisön saatavilla olevia ohjeita ja suuntaviivoja. Komissio pitää myönteisenä, että EDPB on vuosien 2024–2027 strategiassaan sitoutunut tähän. Komissio pitää olennaisen tärkeänä, että EDPB saattaa ensisijaisesti päätökseen käynnissä olevan suuntaviivojen laatimisen lasten tiedoista, tieteellisestä tutkimuksesta, anonymisoinnista, pseudonymisoinnista. Sidosryhmät toivoisivat ohjeistusta myös oikeutetusta edusta. Komissio kehottaa tietosuojaviranomaisia ja EDPB:a huolehtimaan myös asianmukaisesta kuulemisesta varhaisemmassa vaiheessa valmistelua. Komissio katsoo, että ohjeistusten antamisessa tulisi jatkossa priorisoida niitä kysymyksiä, joilla toisaalta vähennetään tietosuojaviranomaisiin kohdistuvaa taakkaa ja toisaalta vastataan nopeammin markkinoiden kehitykseen ja tarpeeseen. Komissio on neuvoston päätelmiin viitaten nostanut tiedonannossaan esiin, että

pk-yritysten ohella myös jäsenvaltioiden viranomaiset hyötyisivät ohjeista, joissa käsitellään niihin kohdistuvia erityishaasteita.

Tiedonannossa todetaan yleisesti, että monet yritykset ovat kehittäneet yrityksen sisäistä tietosuojakulttuuria ja pitävät yksityisyyttä ja tietosuojaa keskeisinä kilpailutekijöinä. Tietosuojavastaavien toimintaan liittyy kuitenkin edelleen haasteita. Jotta tietosuojavastaavat kykenevät hoitamaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset tehtävänsä, komissio kehottaa, että EDPB ja tietosuojaviranomaiset tehostavat tiedotus- ja täytäntöönpanotoimiaan tämän varmistamiseksi.

Kuten vuoden 2020 kertomuksessa ilmoitettiin, komissio hyväksyi vuonna 2021 vakiosopimuslausekkeet koskien rekisterinpitäjän ja tietojen käsittelijän välistä suhdetta. Komissio aikoo jatkotoimenpiteinä käyttää kaikkia saatavilla olevia keinoja antaakseen tarkoituksenmukaisia selvennyksiä sidosryhmille, myös pk-yrityksille, tärkeistä asioista, erityisesti pyytämällä tietosuojaneuvostolta lausuntoja. Lisäksi komissio aikoo edelleen tukea taloudellisesti sellaista tietosuojaviranomaisten toimintaa, jolla edistetään yleisen tietosuoja-asetuksen velvoitteiden noudattamista pk-yrityksissä.

Kansainväliset tiedonsiirrot ja kansainvälinen yhteistyö

Komissio toteaa, että yleisen tietosuoja-asetuksen tiedonsiirtoon sovellettavien välineiden kehittämisessä ja käyttöönottamisessa on edistytty viime vuosina merkittävästi. Kansainvälisten tiedonsiirtojen osalta erityisen merkityksellisenä voidaan pitää unionin tuomioistuimen tuomiota asiassa *Schrems II* (C-311/18, ECLI:EU:C:2020:559). Tuomio on selvittänyt, millaista suojan tasoa tiedonsiirtoon sovellettavien eri välineiden on tarjottava. Tuomioistuimen tulkinnat on huomioitu EDPB:n uudemmissa ohjeissa ja suuntaviivoissa. Komissio kehottaa tiedonannossaan, että EDPB ja tietosuojaviranomaiset tutkivat tapoja ja välineitä, joilla toimijoita voidaan tukea *Schrems II* -tuomion vaatimusten täyttämiseksi.

Tietosuojan tason riittävyyttä koskevien päätösten (jäljempänä riittävyyispäätösten) katsotaan edelleen olevan yksi keskeisimmistä tiedonsiirtovälineistä. Vuoden 2020 arvioinnin jälkeen yhä useampi maa on uudistanut tietosuoja sääntelyään. Tämä on mahdollistanut, että komissio voi tehostaa riittävyyispäätöksiä koskevaa työtään. Edellisen arvioinnin jälkeen se on antanut muun muassa Yhdysvaltojen, UK:n ja Korean riittävyyispäätökset. Tiedonannossa nostetaan esiin, että komissio tarkastelee olemassa olevia riittävyyispäätöksiä säännöllisesti. Komissio julkaisi tammikuussa 2024 aiemman tietosuojadirektiivin nojalla tehtyjen riittävyyispäätösten arviointiraportin (COM(2024) 7 final), jossa todetaan, että kyseiset maat ja alueet, joiden kanssa riittävyyispäätös on direktiivin nojalla tehty, tarjoavat edelleen riittävän tietosuojan tason. Komissio toteaa tiedonannossaan, että se aikoo edistää käynnissä olevissa tietosuojan riittävyyttä koskevia keskusteluja sekä aloittaa uusia tietosuojan riittävyyttä koskevia vuoropuheluja samanmielisten kolmansien maiden kanssa.

Komission mukaan vakiosopimuslausekkeilla on yhä keskeisempi tehtävä tiedonsiirtojen edistämiseksi kaikkialla maailmassa. Komissio onkin hyväksynyt uudistettuja vakiosopimuslausekkeitä ja työ jatkuu edelleen. Komissio aikoo antaa uudet vakiosopimuslausekkeet koskien EU:n toimielinten ja elinten toteuttamia tiedonsiirtoja sekä sellaisten tietojen tuojia, joiden käsittelyyn yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan suoraan.

Tiedonannossa todetaan, että myös yrityksiä koskevia sitovia sääntöjä käytetään edelleen laajasti. Vastaavasti sertifiointin ja käytäntösääntöjen käyttöönottoa helpotettu vuoden 2020 tehdyn arvioinnin jälkeen. Komissio kehottaa tiedonannossaan, että EDPB ja tietosuojaviranomaiset saattavat päätökseen henkilötietojen käsittelijöille tarkoitettujen yrityksiä koskevien sitovien sääntöjen elementtejä koskevien ohjeiden päivittämisen sekä työnsä, jonka tarkoituksena on yrityksiä koskevien sitovien sääntöjen hyväksymisproses-

sin yksinkertaistaminen ja lyhentäminen. Lisäksi komissio kannustaa EDPB:a ja tietosuojaviranomaisia tutkimaan uusia keinoja valvoa tehokkaasti sääntöjen noudattamista kolmansiin maihin sijoittautuneiden toimijoiden osalta.

Komission mukaan tiedonsiirroista on tullut välttämättömiä monessa toiminnassa, joten on tärkeää varmistaa, että tietosuojapolitiikat ja muut politiikat täydentävät toisiaan, tuoden esiin muun muassa lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen siirtämistä koskevat kansainväliset sopimukset (PNR-sopimukset). Komissio tulee jatkamaan aktiivista työtään myös kansainvälisten järjestöjen ja kansainvälisten foorumien kanssa, tuoden esiin muun muassa OECD:n kanssa tehdyn yhteistyön. Jatko-toimenpiteinä komissio aikoo kaiken edellä mainitun lisäksi helpottaa ja tukea eurooppalaisten ja kansainvälisten sääntelyviranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Jäsenvaltioita komissio puolestaan kehottaa varmistamaan Euroopan neuvoston uudistetun yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen ratifioimisen, jotta se voisi tulla voimaan. Suomessa ratifiointi on toteutettu (ks. HE 30/2020 vp ja laki 901/2020).

Päätelmät

Komissio toteaa yleisen näkemyksen olevan, että yleinen tietosuoja-asetus on tuottanut merkittäviä tuloksia yksityishenkilöiden ja yritysten kannalta joistain haasteista huolimatta. Edistystä kuitenkin edelleen vaaditaan useilla osa-alueilla. Tiedonannossa on tunnistettu osa-alueita, joihin olisi erityisesti syytä keskittyä tulevana vuosina. Komissio yksilöi tiedonannossa useita toimia, joita tarvitaan tukemaan yleisen tietosuoja-asetuksen tehokasta soveltamista keskeisillä painopistealoilla.

Komissio toteaa, että kuuden vuoden aikana yleinen tietosuoja-asetus on lisännyt ihmisten vaikutusmahdollisuuksia antamalla heille mahdollisuuden hallita tietoaan. Se on myös auttanut luomaan tasapuoliset toimintaedellytykset yrityksille ja tarjonnut perustan lukuisille aloitteille, joilla digitaalista siirtymää edistetään EU:ssa. Jotta yleisen tietosuoja-asetuksen kaksi tavoitetta, eli yksilöiden vahva suoja sekä henkilötietojen vapaa liikkuvuus EU:ssa ja turvalliset tiedonsiirrot EU:n ulkopuolelle, voidaan saavuttaa kokonaisuudessaan, on keskityttävä seuraaviin seikkoihin:

- perusteellinen yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanon valvonta alkaen siitä, että menettelysääntöjä koskeva komission ehdotus hyväksytään nopeasti, jotta saadaan nopeita ratkaisuja ja oikeusvarmuutta tapauksiin, jotka vaikuttavat ihmisiin koko EU:ssa;
- tietosuojaviranomaisten proaktiivinen tuki sidosryhmille, erityisesti pk-yrityksille ja pienille toimijoille, lainsäädännön noudattamisessa;
- yleisen tietosuoja-asetuksen yhdenmukainen tulkinta ja soveltaminen kaikkialla EU:ssa;
- kansallisten ja EU:n tason sääntelyviranomaisten toimiva yhteistyö, jotta voidaan varmistaa EU:n digitaalialan kasvavan säännösten yhdenmukainen ja yhtenäinen soveltaminen;
- komission kansainvälisen tietosuojastrategian edistäminen.

Komission mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen tehokkaan soveltamisen tukemiseksi ja tietosuoja koskevien pohdintojen jatkamiseksi tarvitaan useita tiedoksiannossa lueteltuja jatkotoimia. Komissio toteaa tiedonannossa tukevuksensa ja seuraavansa näiden toimien toteuttamista myös seuraavaa, vuonna 2028 annettavaa kertomusta silmällä pitäen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission tiedonannot eivät ole oikeudellisesti sitovia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Vastuuvaliokunta Euroopan parlamentissa on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Valiokunta ei ole vielä käsitellyt komission tiedonantoa.

Kansallinen valmistelu

Luonnos E-kirjeksi on käsitelty viestintäjaoston (EU19) ja oikeudellisten kysymysten jaoston (EU35) kirjallisessa menettelyssä 25.9.–1.10.2024.

Eduskuntakäsittely

Eduskunnalle on toimitettu 29.9.2023 selvitys yleisen tietosuoja-asetuksen arvioinnista (EU 38/2023 vp).

Eduskunnalle on toimitettu 7.9.2023 valtioneuvoston kirjelmä koskien asetusehdotusta yleistä tietosuoja-asetusta täydentävistä menettelysäännöistä liittyen valvontaviranomaisten väliseen yhteistyömenettelyyn rajat ylittävissä asioissa (U 37/2023 vp). Ehdotuksella vahvistettaisiin yksityiskohtaiset säännöt koskien jäsenvaltioiden tietosuojavaalvontaviranomaisten yhteistyömenettelyjä rajat ylittävissä tapauksissa. Sen tarkoituksena on sujuvoittaa valvontaviranomaisten välistä yhteistyötä ja yleisen tietosuoja-asetuksen yhdenmukaisuusmekanismin toimivuutta rajat ylittävissä tapauksissa sekä varmistaa valituksen tekijän ja tutkinnan kohteena olevien riittävät ja asianmukaiset menettelylliset oikeudet. Neuvoston yleisnäkemyksessä ehdotuksesta hyväksyttiin kesäkuussa 2024 (ST 11214/24). Kolmikantaneuvottelut parlamentin kanssa ovat alkamassa.

Eduskunnalle on toimitettu 1.9.2020 selvitys (E 97/2020 vp) komission tiedonannosta, jossa oli kyse ensimmäisestä raportista koskien yleisen tietosuoja-asetuksen arviointia ja uudelleentarkastelua.

Eduskunnalle on toimitettu 9.2.2017 valtioneuvoston kirjelmä koskien asetusehdotusta sähköisen viestinnän tietosuoja-asetukseksi (U 19/2017 vp) sekä sitä koskevat U-jatko-kirjelmät (UJ 17/2018 vp ja UJ 9/2020 vp).

Eduskunnalle on toimitettu yleistä tietosuoja-asetusta koskevasta ehdotuksesta 12.4.2012 valtioneuvoston kirjelmä (U 21/2012 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Komission tiedonannolla ei ole suoria vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Yleistä tietosuoja-asetusta täydentää ja täsmentää yleislakina tietosuojalaki (1050/2018). Kansallisesti yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämää liikkumavaraa on käytetty lisäksi sektorikohtaisessa kansallisessa sääntelyssä, siltä osin kuin se on arvioitu välttämättömäksi (erityisesti kun kyse on arkaluonteisina pidettävien tietojen käsittelystä ja/tai käsittelystä muutoin johtuu merkittäviä riskejä). Kansallista erityissääntelyä on annettu lisäksi henkilötietojen suojan yhteensovittamiseksi julkisuusperiaatteen kanssa sekä sananvapauden, työelämän ja tieteellisen tutkimuksen osalta.

Ahvenanmaan maakunnan ja kuntien viranomaisten hallussa olevien henkilötietojen suojan on katsottu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 ja 4 kohdan nojalla kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan, ja Ahvenanmaan maakunnan ja sen kuntien viranomaisten tietosuojasta säädetään maakuntalainsäädännössä.

Taloudelliset vaikutukset

Komission tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa (20.6.2023) nostetaan esiin tietosuojan ja EU-vaikuttamiseen liittyviä tavoitteita. Hallitusohjelmassa muun muassa todetaan, että hallitus toteuttaa kansallisen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen. Kokonaisuudistuksen yhteydessä kumotaan tiedon liikkuvuutta, pilvipalveluiden tarkoituksenmukaista käyttöä tai muuten julkisten palveluiden tarkoituksenmukaista järjestämistä haittaavat säädökset ja hyödynnetään tarvittaessa nykyistä laajemmin yleisen tietosuoja-asetuksen kansallista liikkumavaraa. Kokonaisuudistuksen yhteydessä säädetään hallinnolliset sakot tietosuojaloukkauksista koskemaan julkista ja yksityistä sektoria yhtäläisesti.

Asiakirjat

COM(2024) 357 final: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle;
Toinen kertomus yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM, erityisasiantuntija Amanda Mäkelä, amanda.makela@gov.fi, +358 2951 50047

VAHVA-tunnus

EU/841/2024